

Státní veterinární správa České republiky

Informační bulletin 11/99

Identifikace a registrace zvířat

Státní veterinární správa České republiky

Informační bulletin 11/99

Identifikace a registrace zvířat

Sestavil:

MVDr. Josef VITÁSEK - odbor ochrany zdraví zvířat a reprodukce SVS ČR

Editor:

RNDr. Oldřich VALCL, CSc. - odbor informatiky SVS ČR

Březen 1999

1. Identifikace a registrace zvířat v EU

Jedním ze základních předpokladů úspěšné chovatelské činnosti jakéhokoliv druhu hospodářských zvířat je identifikace a registrace zvířete. Tuto skutečnost dobře věděli již naši předkové, a proto označovali chovná zvířata celou škálou různých způsobů (výžehy, tetování) a zakládali písemnou evidenci o plemenitbě pomocí plemenných knih. Můžeme říci, že v této první fázi převažoval chovatelský zájem a snaha zařazovat do dalšího chovu zvířata s nejlepšími vlastnostmi. V dnešní době, vzhledem k neustálému rozvoji obchodu, jak v rámci jednotlivých zemí, tak i na mezinárodní úrovni, narůstá, a můžeme dokonce říci, že se stává prvořadým požadavek přesné, dokonalé a průkazné identifikace a registrace zvířat z hlediska zdraví jednotlivého zvířete a stáda, a následně prokazování a udržování zdravotního statutu určitého regionu, či celého státu až kontinentu.

Rada Evropských společenství vydala dne 27. listopadu 1992 Směrnicí Rady 92/102/EHS týkající se identifikace a registrace zvířat, ve které jsou shrnuty základní požadavky, podle nichž zvířata určená k obchodování uvnitř Společenství musí být identifikována a registrována způsobem, který umožní zjistit hospodářství, středisko nebo podnik původu či přechodného ustájení. Držitelé zvířat musí vést záznamy o zvířatech přítomných v jejich hospodářství, označovat zvířata ve stanovených lhůtách přidělenými značkami a umožnit kompetentní autoritě provádění kontrol.

V článku 10 je stanoveno, že Rada na základě zprávy Komise sestaví nejpozději do 31.12.1996 eventuální návrhy o možnosti zavedení elektronických zařízení pro identifikaci a vůbec posoudí na základě získaných zkušeností tuto směrnici.

V březnu roku 1996 rozvířila hladinu veřejného mínění zpráva o možném spojení bovinní spongiformní encefalopatie s Creutzfeldt-Jacobovou chorobou u lidí. Důsledek této paniky se následně projevil i v poklesu spotřeby hovězího masa. Na uvedenou situaci Rada Evropské unie mimo jiné reagovala vydáním nařízení Rady (ES) č. 820/97, které stanovilo systém pro identifikaci a registraci skotu s ohledem na označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa. Vydané nařízení mělo přispět k opětovnému zavedení stability trhu, čehož mělo být dosaženo zprůhledněním podmínek pro produkci a obchodování s příslušnými produkty, zejména co se týče možnosti zjištění jejich původu. Pro tento cíl je podstatné zavést účinnější systém identifikace a registrace skotu a systém označování hovězího masa.

V preambuli bylo konstatováno, že uplatňování směrnice 92/102 z 27. listopadu 1992 o identifikaci a registraci zvířat nebylo zcela uspokojivé a vyžaduje další zlepšení.

Systém pro identifikaci a registraci zvířat musí od 1.1.1998 zahrnovat následující články:

- 1) ušní visačky pro individuální identifikaci zvířat,
- 2) počítačové databáze,
- 3) průvodní doklady pro zvířata,
- 4) individuální registry držené na každém hospodářství.

Obě ušní visačky musí mít jednotný identifikační kód, který umožní identifikovat zvíře jednotlivě, společně s hospodářstvím, kde se zvíře narodilo.

Počítačová databáze musí být vytvářena v souladu s články 14 a 18 směrnice 64/432/EHS o zdravotních problémech ovlivňujících obchodování se skotem a prasaty uvnitř Společenství, ve znění směrnice Rady 97/12/ES ze 17. března 1997, tak jak byla změněna směrnicí Rady 98/461/ES ze 24. června 1998.

Uvedený článek spojuje v jeden celek identifikaci a registraci zvířete se všemi údaji týkajícími se zdravotního statusu jednotlivého zvířete, hospodářství, regionu a státu. I v případě České republiky to znamená propojit systém identifikace a registrace se stávajícími systémy:

- metodika povinné kontroly zdraví zvířat a nařízené specifické profylaxe nákaz,
- nákup služeb - přehled plnění akcí na úseku ochrany zdraví zvířat a reprodukce,
- výkaz nákaz - nákazová situace v ČR.

Zvíře nemůže být přesunuto z hospodářství, pokud není označeno. Průvodní doklad musí kompetentní autorita vydat do 14 dnů po narození nebo importu ze třetí země a tento průvodní doklad doprovází zvíře při každém přesunu během celého života. V případě smrti nebo odporažení zvířete musí být navrácen kompetentní autoritě.

Každý držitel zvířat, s výjimkou přepravců, musí uchovávat aktualizovaný registr, který má formát schválený kompetentní autoritou, a musí být k dispozici na požádání po minimální období, které bude touto kompetentní autoritou stanoveno. Toto období musí být minimálně tři roky.

Chovatel je povinen poskytovat kompetentní autoritě veškeré informace týkající se původu, identifikace a místa určení zvířat, která vlastnil, držel, přepravoval, obchodoval s nimi nebo je porazil.

Nařízení Rady 820/97 bylo doplněno celou řadou prováděcích předpisů, které doplňují a konkretizují další opatření, jež je nutno přijmout:

- Nařízení Komise (ES) č. 2628/97 ze 29. prosince 1997 týkající se přechodných ustanovení pro počáteční období systému pro identifikaci a registraci skotu pojednává o možnosti po přechodnou dobu používat již vyrobené stávající ušní visačky a průvodní listy.
- Nařízení Komise (ES) č. 2629/97 ze 29. prosince 1997 stanovuje detailní pravidla týkající se ušních známek, průvodních listů a individuálních registrů držených na každém hospodářství.
- Nařízení Komise (ES) č. 2630/97 ze 29. prosince 1997 se týká minimální úrovně kontrol. Kontroly musí být každým rokem provedeny u minimálně 10 % hospodářství podle analýzy rizika. O všech kontrolách musí být proveden písemný záznam a podle nařízení Komise č. 132/1999 musí být okamžitě zaslán kompetentní autoritě. Členské státy jsou povinny každoročně vypracovat ucelenou zprávu Komisi o počtu kontrol, zjištěných nedostatcích a sankcích.
- Nařízení Komise (ES) č. 494/98 ze 27. února 1998 stanovuje minimální administrativní sankce, které musí být uplatňovány v systému identifikace a registrace skotu. Jestliže jedno nebo více zvířat nespĺňuje žádné požadavky stanovené v článku 3 nařízení 820/97, nesmí být žádné zvíře přesunuto do i z hospodářství. Jestliže držitel nemůže prokázat identifikaci zvířete v průběhu dvou pracovních dnů, zvíře bude bez prodlení a bez náhrady utraceno pod dohledem veterinární autority.

Výše uvedená opatření jsou obsažena v článku jedna, který se zabývá nejzávažnějšími nedostatky v systému. Je zřejmé, že se jedná o opatření velice tvrdá, na druhou stranu nelze pochybovat o tom, že pouze tento nesmlouvaný přístup může přivést lepší výsledky.

- Nařízení Komise (ES) č. 2194/98 ze 12. října 1998 (příloha č. 8) mění nařízení 2629/97 pokud se týká ušních známek. Držitel je oprávněn žádat dopředu, v souladu s národními předpisy, odpovídající množství ušních známek, tak aby byla kryta jeho potřeba na dobu maximálně 1 roku. V případě, že na hospodářství je drženo do 5 kusů zvířat, může být kompetentní autoritou poskytnuto dopředu maximálně 5 párů ušních známek.

2. Identifikace a registrace zvířat v ČR

V České republice je v současné době evidence a označování hospodářských zvířat legislativně ošetřeno zákonem ČNR č. 240/1991 o šlechtění a plemenitbě hospodářských zvířat. Tento zákon vymezuje jako hospodářská zvířata skot, koně, prasata, ovce, kozy a drůbež. § 10 se zabývá přímo evidencí a označováním zvířat. Tyto jsou u jednotlivých druhů hospodářských zvířat prováděny v souladu s ČSN 46 60 06.

V současné době existuje v České republice u skotu databáze všech krav zapojených do kontroly užitkovosti, která zahrnuje asi 90 % všech dojnic. Z toho vyplývá, že u těchto zvířat známe již nyní jednou měsíčně místo jejich pobytu. Dále existuje databáze krav zapojených do inseminace, která zahrnuje asi 98 % všech dojených

krav. Krav bez tržní produkce mléka je u nás asi 30 000 (tj. asi 5 % ze stavu skotu). Ty jsou však převážně také v inseminaci.

Povinností každého chovatele, který využívá služeb inseminace (98 % ze stavu), je označovat zvířata. Podle státní normy musí chovatel každé narozené tele označit provizorně do 24 hodin a trvalými ušními značkami do 72 hodin. V současné době se u skotu používá jedna ušní značka plastová s laserovým potiskem a jedna kovová.

Všechna narozená telata u krav v kontrole užítkovosti (92 % ze stavu) a i větší část telat narozených mimo kontrolu užítkovosti jsou přímo hlášena do počítačové databáze. Počítač pak určuje plemeno telete a ověřuje jeho původ.

U skotu se uvedené celostátní automatizované zpracování provádí již od roku 1967 v kontrole užítkovosti a od roku 1971 v inseminaci.

Obdobné počítačové databáze existují i v oblasti prasat, a to asi od roku 1976. V chovu prasat se však tyto počítačové databáze týkají jen šlechtitelských a rozmnožovacích chovů, tedy jen poměrně malé části populace. Označování zvířat je u prasat prováděno převážně tetováním a vrubováním.

U ostatních druhů hospodářských zvířat existují určité počítačové databáze, ale týkají se výlučně šlechtitelského procesu a nelze předpokládat jejich velké využití v připravované registraci všech hospodářských zvířat.

3. Plán rozvoje označování a registrace zvířat v ČR

Od srpna roku 1998 se nejdříve zkušebně, nyní již rutinně zpracovává automatizovaný systém pro registraci skotu v souladu s Nařízením Rady 820/97. Celý systém je však prozatím na dobrovolné databázi. Návrh veterinárního zákona, který identifikaci a registraci zvířat nařizuje v plném rozsahu, je v současné době předložen Parlamentu a jeho schválení je očekáváno v průběhu roku. Přesto se však Ministerstvo zemědělství ČR snaží zainteresovat chovatele na vstupu do tohoto systému formou určitých výhod.

Nový systém zpracování a registrace vychází u skotu z již existujících databází. Novou povinností je zde zajistit označování u všech (100 %) zvířat, což není v naší republice problém (problémy byly v minulých letech spíše s kvalitou ušních značek).

Předpokládáme, že většina držitelů skotu bude v průběhu roku 1999 v tomto systému podchycena. Kromě držitelů jednotlivých kusů, jejichž vyhledávání je časově náročné (pokud se sami na základě zákona nepřihlásí), by koncem roku 1999 měl být celý systém v plném rutinním provozu.

V rámci programu Phare se v České republice uskutečnila v týdnu od 29.11. do 4.12.1998 pracovní návštěva dvou expertů z EU, kteří měli zhodnotit současný stav v uvedené oblasti ve všech 10 asociovaných zemích. Jednalo se o slečnu Clare Parnham, expertku zaměřenou na počítačové zpracování všech údajů, která zastupovala nizozemskou firmu Agri-Livestock Consultants Ltd., jež organizuje tzv. Phare Multicountry Veterinary Diagnosis and Control Programme, a dr. Garith Daviese, veterinárního lékaře pracujícího pro EU. Oba zástupci byli Britové.

Během návštěvy v ČR byl prezentován stávající systém, počínaje návštěvou farmy, oblastní odbočky Česko-moravské plemenářské unie, která v terénu prostřednictvím svých pracovníků zajišťuje sběr dat a distribuci značek, Českomoravskou společností chovatelů skotu, která byla ministerstvem zemědělství pověřena praktickým vedením ústřední počítačové evidence, vydáváním průvodních listů a zajišťováním ušních značek.

Dále byla navštívena okresní veterinární správa, kde byly předvedeny počítačové programy Prevence a Evidence nálezů, vysvětlen systém certifikace a povolování přesunů. Uskutečnila se i prohlídka jatek, při které byl předveden systém identifikace v průběhu jatečního opracování zvířete.

Na závěr byla předvedena činnost Informačního centra SVS ČR v Liberci. V průběhu týdne byla situace konzultována i s odpovědnými pracovníky ministerstva zemědělství v oblasti živočišné výroby a negociačním týmem pro EU.

V průběhu celého jednání se neustále objevoval legislativní problém, který je spojen s přijetím nového veterinárního zákona, jenž stanovuje chovateli povinnost označovat chovaná zvířata. Konstatovalo se, co se dělá podle starého a co již podle nového systému, který je zatím dobrovolný, a jak bude situace vypadat po přijetí nového zákona.

Přesto můžeme říci, že závěry z návštěvy, se kterými jsme byli seznámeni na závěr týdne, byly pro nás příznivé. Vzhledem k tomu, že ČR byla navštívena jako poslední z asociovaných zemí, mohlo dojít i k určitému srovnání úrovně mezi námi a ostatními přidruženými zeměmi.

Obecné závěry z návštěvy expertů EU k identifikaci a registraci skotu v ČR:

- 1) ČR je na tom ve srovnání s ostatními asociovanými zeměmi velmi dobře (společně s Maďarskem),
- 2) počítačový systém je připraven a čeká se pouze na přijetí nového zákona,
- 3) naše počítačová síť zatím vyhovuje, ale do budoucna bude vyžadovat zlepšení, neboť dojde k propojení s počítačovou sítí EU, což představuje již nyní ohromné množství dat,
- 4) je potřeba si stanovit hlavní cíle a strategii,
- 5) nesmíme uvažovat v hranicích ČR, ale v hranicích EU,
- 6) problém je, že číslo hospodářství narozeného zvířete (telete) není přímo zakódováno v číselném kódu ušní známky, což ztěžuje případné dohledávání, ale je pravdou, že to nemají ani všechny členské země EU.

4. Pomoc TAIEXu při zavádění systému identifikace a registrace zvířat

Ve dnech 8. až 11. prosince 1998 se uskutečnilo v Sofii setkání ředitelů veterinárních služeb (CVO - Chief Veterinary Officer) přidružených zemí v rámci TAIE X (Technical Assistance Information Exchange Office). Jednalo se o třetí setkání v roce 1998, které pořádá EU pro přidružené země. Jedním ze dvou tematických okruhů, které byly na programu jednání, byly otázky týkající se identifikace a registrace skotu. Úvodní přednášku „Rozvoj systému identifikace zvířat a kontrol přesunu zvířat“ odpřednášel dr. Jean Guegan - člen Komise EU - DG VI.

Na úvod tohoto bloku byly zmíněny základní předpisy EU, které se týkají této oblasti (směrnice 92/102 a nařízení Rady 820/97).

Bylo konstatováno, že identifikace a registrace je základní problém veškeré evidence a boje s nákazami hospodářských zvířat. Je nutno mít podle ušní známky možnost co nejrychleji dohledat místo původu zvířete. Není praktické hledat tyto údaje v počítačích, ale ideální je mít číslo hospodářství i farmu zakódovanu přímo v ušní známce.

Ve druhé části představili zástupci jednotlivých členských zemí současné systémy identifikace a registrace:

- Nizozemsko - P. van Houwelingen
- Itálie - V. Caporale
- Velká Británie - D. Pritchard
- Francie - J. Ruiz

V další části programu byla přednesena zpráva, ve které byl zhodnocen obecně stav v uvedené oblasti ve všech přidružených zemích.

Dále byl představen nový počítačový systém Eurovet, který byl vyvinut pro oblast identifikace a registrace. Bylo konstatováno (H. Meyer - Gerbaulet z TAIE X), že uvedený systém nebyl dosud nikde odzkoušen a ověřen.

Firma Eurokom poté představila systém ANIMO, který umožňuje podávat zprávy z jedné členské země do druhé o předpokládaném přesunu zvířat. Zpráva se podává přímo na ústředí a do místa určení. Výhoda systému spočívá v tom, že odesílající píše zprávu ve svém jazyku (např. německy) a přijímající ji čte také ve svém jazyku (např. řecky). Obdrželi jsme základní informační CD-ROM o tomto systému, který bychom měli převzít v následujících letech. V diskuzi byla široce rozebírána nutnost mít přímo v identifikačním kódu na ušní známce zaneseno číslo hospodářství, ve kterém se zvíře narodilo. Všichni zástupci z členských států (výše jmenovaní) se shodli, že není bezpodmínečně nutné mít toto číslo na známce, ale z hlediska dalšího dohledávání je to tak mnohem snazší a jednodušší. Byly vzpomenu ty i sankce podle nařízení Komise 494/98.

O tom, že problematika identifikace a registrace HZ je stále ve středu pozornosti, svědčí i to, že SVS ČR obdržela koncem ledna 1999 pozvánku na první setkání skupiny veterinárních inforematiků, které se uskuteční v Bruselu v kanceláři TAIE X ve dnech 2. až 4. března 1999. Pozvání jsou dva zástupci ze všech v současnosti 11 přidružených zemí (Bulharsko, Česká Republika, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Kypr). Podrobnější program nám zatím nebyl oznámen, ale první účastník má být z oblasti inforematiky a druhý má být zodpovědný pracovník pro oblast identifikace zvířat.

Poznámka editora

Všechny citované směrnice, rozhodnutí a další oficiální dokumenty EU budou do poloviny roku 1999 v českých překladech k dispozici na okresních a městských veterinárních správách ČR v digitální podobě (formát PDF) v programu Evidence dokumentů.